

უცხოური ინვესტიციების სტრუქტურა და დინამიკა საქართველოში

ზურაბ ვაშაკიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

გიორგი ჯაბნძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

სალომე მაშენიაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი

ევროკავშირის ე.წ. მესამე ქვეყნებთან საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობების განხორციელება მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ხელშეკრულებებით რეგულირდება. ევროკავშირის ერთ-ერთი ინსტიტუტის ევროკომისიის მიერ განსაზღვრულია ის პირობები, რომელსაც იზიარებს კავშირის წევრი ქვეყნების თითქმის სრული უმრავლესობა და ამავე დროს დადასტურებულია სამართლებრივი ნორმებით.

ევროკავშირის ჩამოყალიბების შემდეგ ეტაპობრივად შემუშავდა აგრარული, ენერგეტიკული და საინვესტიციო პოლიტიკა, რომლებსაც წევრი ქვეყნები იზიარებენ და ჩარჩო პოლიტიკის ფარგლებში თანმიმდევრულად ახორციელებენ მესამე ქვეყნებთან თანამშრომლობისას.

ევროკავშირის მხრიდან არაერთი საინვესტიციო პროექტია განხორციელებული, რაც მიზნად ისახავს ისეთი განვითარებადი ქვეყნების დახმარებას, როგორიცაა საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი და აღნიშნული პროექტების განხორციელების უფლებამოსილება ევროკავშირის ისეთ ინსტიტუტებს ეკისრება, როგორიცაა: ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი

და ევროპული საინვესტიციო ბანკი.

ევროკავშირის საინვესტიციო პოლიტიკის განხილვისას მნიშვნელოვანია ის პოლიტიკა, რომელსაც ევროკავშირი ახორციელებს ინვესტიციების მოსაზიდად და ასევე, მის მიერ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განსახორციელებლად გაერთიანების ფარგლებს გარეთ. მნიშვნელოვანია, რომ ევროკომისიის მიერ გამოქვეყნებული ბოლო წლების ანგარიშის მიხედვით ევროკავშირიდან განხორციელებულმა ინვესტიციების მოცულობამ 2012 წელს - 440,348.3 მილიონი ევრო შეადგინა, ხოლო 2013 წელს ეს მაჩვენებელი - 390,743.5 მილიონ ევრომდე შემცირდა¹. ხოლო საერთო ინვესტიციების მოცულობამ 2012 წელს შეადგინა 911,564.3 მილიონი ევრო, ხოლო 2013 წელს 941,902.6 მილიონი ევრო. ამ მონაცემების მიხედვით აშკარაა, რომ ერთი წლის განმავლობაში (2012-2013წ.წ.) ევროკავშირის ინვესტიციების მოცულობა შემცირდა 49,604.8 მილიონი ევროთი, ხოლო მთლიანად, საერთო მოცულობა გაიზარდა 30,338.3 მილიონი ევროთი. ჩვენი აზრით, ევროკავშირის საინვესტიციო მოცულობის შემცირება გამოიწვია მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა, რომელიც უარყოფითად აისახა თვითონ ამ გლობალურ გაერთიანებაში შემავალ ქვეყნებზე – საბერძნეთი, რუმინეთი, ბულგარეთი, ესპანეთი, პორტუგალია. საქმე იმაშია, რომ ეს ქვეყნები წარმოადგემდნენ და ახლაც წარმოადგენენ ევროკავშირის ქვეყნებს შორის (ნიდერლანდები, ბელგია, ლუქსემბურგი, სკანდინავიის ქვეყნები, საფრანგეთი, გერმანია, დიდი ბრიტანეთი, დას სხვ.) ყველაზე ეკონომიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებს. ამასთან ევროკავშირის ეკონომიკურად ჩამორჩენილი ქვეყნები რომ არ ყოფილიყვნენ ევროპის ამ გლობალურ გაერთიანებაში, გაცილებით მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდებოდა მათი ეკონომიკა. რაც შეეხება მთლიანი ინვესტიციების ზრდას, იგი განაპირობა ცალკეული, ეკონომიკურად ძლიერმა სტაბილურმა ქვეყნებმა (იაპონია, აშშ და სხვ.), რომლებიც არ შედიან ევროკავშირის გაერთიანებაში. მსხვილი ინვესტიციების მხრიდან 2013 წელს განხორციელებული უცხოური ინვესტიციების დაახლოებით 4,8% მოდის ამერი-

1 საქსტატის 2013 წლის მონაცემები

კის შეერთებული შტატებზე, 10.5% ჩინეთზე, 15.25% არაბეთის გაერთიანებულ ემირატებზე, 11,5% აზერბაიჯანზე, 17,3 საერთაშორისო ორგანიზაციებზე და სხვ. ამ შემთხვევაში გამოკვეთილი სურათი აჩვენებს, რომ აშკარად შემცირდა ინვესტიციები ევროკავშირიდან და პირიქით გაიზარდა სხვა ქვეყნებიდან.

რაც შეეხება საქართველოში 2012-2013 წ.წ. განხორციელებულ ინვესტიციებს სექტორების მიხედვით, გამოიყურება შენდგენიერად:

სულ	2012	2013
	911,564.3	941,902.6
მათ შორის:		
სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა	16,119.3	11,857.4
სამთომოპოვებითი მრეწველობა	4,862.2	43,704.9
გადამამუშავებელი მრეწველობა	167,906.5	99,765.1
ენერგეტიკა	179,402.6	244,745.1
მშენებლობა	41,839.2	49,847.5
სასტუმროები და რესტორნები	17,652.3	-13,360.1
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	72,828.9	140,104.4
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	17,550.8	720.0
უძრავი ქონება	52,805.6	42,294.6
საფინანსო სექტორი	162,552.2	166,386.3
დანარჩენი სექტორები	178,044.8	155,837.4

საინტერესოა, რომ აქ მოყვანილი მაჩვენებლების საერთო ფონზე, 2012-2013 წ.წ.-ის მიხედვით გაზრდილია ინვესტიციები შემდეგ სექტორებში - სამთომოპოვებითი მრეწველობა, ენერგეტიკა, მშენებლობა, ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა, ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება. ხოლო შემცირდა ინვესტიციები სხვა დანარჩენ სექტორებში. ჩვენი აზრით, ინვესტიციების შემცირება გამოწვეულია ძირითადად იმით, რომ ინვესტორებმა ვერ მიიღეს გარკვეული სარგებელი ჩადებული ინვესტიციებიდან. ხოლო გაზრდილი ინვესტიციები მიგვანიშ-

ნებს იმაზე, რომ ინვესტორებს გაუჩნდათ ახალი მოტივაციები სამთომოპოვებითი მრეწველობის, ენერგეტიკის, მშენებლობის, ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის და, ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარების სექტორების უფრო ინტენსიურად ამოქმედების, მეტი სარგებლის მიღების მიზნით. ჩვენი აზრით, ქვეყნის შემდგომი განვითარებიდან გამომდინარე, უკეთესი იქნებოდა ინვესტიციები შედარებით თანაბრად გადანაწილებულიყო სექტორების მიხედვით და არ ჰქონოდა ისეთი ვარდნა, როგორც სასტუმროებისა და რესტორნების, დამამუშავებელი მრეწველობის, სოფლის მეურნეობა, თევზჭერისა და უძრავი ქონების სექტორებს შეეხო. თუმცა საერთო ჯამში ინვესტიციების სხვა სექტორებში ზრდა გვიჩვენებს, რომ საქართველოსა და სხვა ქვეყნებს შორის სავაჭრო ურთიერთობები განსაკუთრებულად მზარდი ხასიათისაა.

ევროკავშირის საინვესტიციო პოზიციების მიმოხილვამ აჩვენა, რომ თითოეულ ქვეყანასა და რეგიონში განსხვავებული სიტუაციაა, მოცემულ მაჩვენებლებს სექტორების მიმზიდველობა და კლიმატზე მოქმედი ფაქტორები განსაზღვრავენ. ბოლო წლებში საქართველოში საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების მიზნით განხორციელებულმა რეფორმებმა და ინიციატივებმა დადებითი შედეგი გამოიღო, რაც საერთაშორისო კვლევებითა და რეიტინგებით დასტურდება. საქართველომ მიაღწია მნიშვნელოვან წარმატებებს სხვადასხვა ინდექსის გაუმჯობესების მიმართულებითაც.

თანამედროვე პირობებში ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ტრანსნაციონალური კომპანიების ინვესტიციებს საზღვარგარეთ წამყვანი პოზიციები უკავია. ევროკავშირის კომპანიებისთვის უკეთესია ინვესტიციები დააბანდონ იმ ქვეყნებში, სადაც ინვეტიციების რენტაბელობის უფრო მაღალი დონეა, ვიდრე ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში.

საქართველო-ევროკავშირის საკრედიტო-საფინანსო თანამშრომლობაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია ევროკავშირის წევრი ქვეყნების კერძო ბანკებისა და საწარმოების მიერ, ქართული კერძო ბანკებისათვის გახსნილი საკრედიტო ხაზები,

რომელთა მოცულობაც არც თუ ისე მცირეა.

ევროკავშირი აქტიურად უჭერს მხარს ინვესტიციებს სამეზობლო პოლიტიკის ფარგლებში. სამეზობლო საინვესტიციო შესაძლებლობა (Neighbourhood Investment Facility) გახდა სამეზობლო პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი ინსტრუმენტი, რომელიც ფორმალურად ამოქმედდა 2009 წლის 6 მაისიდან, საგარეო ურთიერთობების ევროპელი კომისარის **ბენიტა ფერერო-უოლდენერის** ინიციატივით. 2008 წელს სამეზობლო საინვესტიციო შესაძლებლობის ფარგლებში (**NIF**) განხორციელდა ისეთი პროექტები, რომლებიც დაკავშირებული იყო მოლდავეთის რესპუბლიკაში -საავდმყოფოებისა და გზების რეაბილიტაციასთან, ეგვიპტეში - ენერგიის განახლებადი წყაროების ქარხნის მშენებლობასთან, საქართველოში - ენერგომომარაგების ხაზების რეკონსტრუქცია, მიწოდების უსაფრთხოება და უწყვეტობა. საბოლოო ჯამში 15 პროექტის ინვესტირება განხორციელდა NIF-ის დახმარებით მოლდავეთის რესპუბლიკაში, საქართველოში, სომხეთში, აზერბაიჯანში, უკრაინაში, მაროკოში, ტუნისსა და ეგვიპტეში.

„სამეზობლო“ საინვესტიციო შესაძლებლობა მიზნად ისახავს სამეზობლო პოლიტიკის მონაწილე ქვეყნებში ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებული პროექტების მხარდაჭერას ევროკავშირის საფინანსო ინსტიტუტებიდან. ამ პროგრამით განისაზღვრას პრიორიტეტები და ხელშემწყობი პირობები, რომლებიც ინვესტირებასთანაა დაკავშირებული. ამ ფაქტს დადებითი გავლენა ექნება როგორც თითოეული ევროპის მოქალაქის საქმიანობაზე, ასევე მსხვილი კომპანიების მიზნებზე. მეტიც ევროპული თანამშრომლობის ფარგლებში NIF მთავარ როლს ასრულებს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: საფინანსო თანამშრომლობა, შრომის განაწილება და პროცედურების ჰარმონიზაცია. აღნიშნული როლი განაპრიობებს ეფექტურობისა და პროდუქტიულობის ზრდას და ევროპული თანამშრომლობის ნაყოფიერ შედეგებს. 2009 წელს NIF პროგრამა აგრძელებს მილსადენების განახლების საინფრასტრუქტურო პროექტების საფინანსო დახმარებას. 2007 - 2013 წლებისათვის ევროკომისიამ სამეზობლო საინვესტიციო შესაძლებლობის ფარგლებში საერთო რაოდენობით 700 მლნ

ევრო გამოყო. გარდა ამისა ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ინიციატივით გამოიყო დამატებითი რესურსები 37 მლნ ევროს ოდენობით.

გარდა „სამეზობლო“ პოლიტიკის ჩარჩოში შემუშავებული პროგრამისა, მნიშვნელოვანია ის შეთანხმება, რაც არსებობს კონკრეტულად საქართველოსა და ევროკავშირს შორის პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ (22 აპრილი, 1996 წელი), რომელიც ასევე ითვალისწინებს მხარეებს შორის ვაჭრობის, ინვესტირების, ჰარმონიული ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარებას, რაც მომავალში კიდევ უფრო შესაძლებელს გახდის სტაბილურ ეკონომიკურ განვითარებას. მთელი რიგი საკითხების გარდა, რომელებიც სავაჭრო პოლიტიკის ფორმირებას ეხება, საქართველოსთვის მეტად მნიშვნელოვანია ინვესტიციებთან დაკავშირებით მიღებული წინადადებები. ამ კუთხით პარტნიორობის მიზანია ინვესტიციების დაცვა და ხელშეწყობა, რომელიც განსაზღვრავს როგორც შიდა ასევე, უცხოური ინვესტიციებისთვის ხელსაყრელი კლიმატის შექმნას ინვესტიციების დაცვის, კაპიტალის ტრანსფერის და ინვესტირების შესაძლებლობათა შესახებ ინფორმაციის გაცვლის გაუმჯობესების გზით.

თანამშრომლობა მიზნად ისახავს საჭიროების შემთხვევაში ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის დაიდოს შეთანხმება ინვესტიციების ხელშეწყობისა და დაცვის შესახებ, დაიდოს შეთანხმება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ (VI კარი, მუხლი 49), შეიქმნას ხელსაყრელი პირობები საქართველოს ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად, ასევე განისაზღვროს ბიზნესის დარგში სტაბილური და ადექვატური კანონი და პირობები და გაიცვალოს ინფორმაცია ინვესტიციების დარგში კანონების, დებულებებისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის შესახებ, შეთანხმებაში ასევე საუბარია ინფორმაციის გავრცელების სახეებზე, რაც შეიძლება განხორციელდეს სავაჭრო ბაზრობების, გამოფენების, სავაჭრო კვირეულებისა და სხვა ღონისძიებების საშუალებით. განსაკუთრებით დიდი ყურადღება ეთმობა ინვესტიციების გაზრდას სამთო მრეწველობისა და ნედლეულის დარგში, ასევე ინსტი-

ტუციური, სამართლებრივი და ფისკალური პირობების დანერგვა ელექტროენერგიით ვაჭრობისა და ენერგეტიკის სფეროში ინვესტიციების მოცულობის გაზრდისათვის, რადგან თანამედროვე ეტაპზე ევროკავშირში ენერგეტიკასთან დაკავშირებული პრობლემატიკა მეტად აქტუალური გახდა.

ევროკავშირის წევრი ქვეყნები და საქართველოს შესაბამისი ორგანოები ინფორმაციას გაცვლიან ენერგეტიკის სექტორში ინვესტიციების პროექტების, განსაკუთრებით ნავთობისა და გაზის მილსადენების ან ენერგომატარებლების ტრანსპორტირებისა სხვა საშუალებების კონსტრუქტირებისა და განახლების დარგში. მხარეები VI კარის 49-ე მუხლის დებულებების შესაბამისად მოქმედებენ მაქსიმალურად ეფექტიანად ენერგეტიკის სფეროში ინვესტიციების ხელშეწყობისათვის.

შეთანხმების პირობების გათვალისწინებით სხვადასხვა ფაქტორებთან ერთად დიდი როლი დაბეგვრას ეკისრება, როგორია საგადასახადო განაკვეთები ქვეყანაში და ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილება, რათა ინვესტიციების განთავსებასთან დაკავშირებით სირთულეები არ წარმოიშვას. საქართველოს ეკონომიკაში მნიშვნელოვანია არსებობდეს ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც უარყოფით გავლენას არ მოახდენს ინვესტიციების გადანაცვეტილებზე. ინვესტირების შედეგად მიღებული შემოსავალი დაბეგვრის შემდეგ არ უნდა მცირდებოდეს იმდენად, რომ დიდი სხვაობა გამოიწვიოს დაბეგვრამდე არსებულ და მას შემდეგ დარჩენილ შემოსავლებს შორის. აუცილებელია რომ ევროპელი და ადგილობრივი ქართველი ინვესტორები თანაბარ პირობებში იმყოფებოდნენ. ხშირად კი ინვესტირების შედეგად არარეზიდენტი პირები ორმაგად იბეგრებიან. სწორედ ამაზეა ხაზგასმული ევროკავშირი - საქართველოს პარტნიორობაში. ევროკავშირის ცალკეულ ქვეყნებსა და საქართველოს შორის დადებული „ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულება“ (DTA – „Double Tax Agreement“) განიხილება, როგორც საიმედო გზა ინვესტიციების ორმაგი დაბეგვრის თავიდან ასაცილებლად.

ევროკავშირიდან ინვესტორთა მოსაზიდად საინვესტიციო გარემოს სრული ფორმირებისათვის მნიშვნელოვანია ინვესტი-

ციათა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილება. თუმცა აღსანიშნავია რომ საქართველო ამ კუთხით 1995 წლიდან მუშაობს: ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებებზე მუშაობა OECD-ის მოდელზე დაყრდნობით დაიწყო. შემუშავდა ქართული ვარიანტი – „კონვენცია ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების, შემოსავლებზე და ქონებაზე გადასახადების გადაუხდელობის აღკვეთის შესახებ”.

საქართველო-რუსეთის 2008 წლის საომარმა მოქმედებებმა მნიშვნელოვნად შეამცირა ინვესტიციების მოცულობა საქართველოში. მაგრამ, დღეს ვითარება შედარებით გამოსწორებულია ამ მხრივ. თუმცა, უნდა ითქვას ისიც, რომ ქვეყნის მთავრობამ ქმედითი ღონისძიებები უნდა ჩაატაროს საინვესტიციო გარემოს უფრო გასაუმჯობესებლად. პირველ რიგში უნდა განისაზღვროს ქვეყნის რესურსული პოტენციალიდან გამომდინარე, სტრატეგიული დარგები, რაც საშუალებას მისცემს მორიგი ინვესტიციების შემოდინებით ქვეყანამ განვითარების უფრო მაღალ საფეხურზე აიწიოს. ამ მხრივ აუცილებელია ქართული კანონმდებლობის კიდევ უფრო დაახლოება ევროკავშირის წევრი ქვეყნების კანონმდებლობებთან.

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ ის პრიორიტეტები, რაც ევროკავშირის მიერ არის განსაზღვრული ინვესტირებასთან დაკავშირებით საქართველოსთან მიმართებაში, თანდათან სისრულეში მოდის და ქართული საინვესტიციო კლიმატის შექმნა ევროკავშირის მიერ ნაკარნახევ მიმართულებებს ეყრდნობა, ქვეყანა მონოდებულია ყველანაირი პირობა შექმნას ინვესტიციების დაცვისა და ინვესტორთა უფლებების უსაფრთხოებისათვის.

**THE STRUCTURE AND DYNAMIC OF FOREIGN INVEST-
MENTS IN GEORGIA**

Zurab Vashakidze

GTU, Professor

Giorgi Jabnidze

GTU, PHD Student

Salome Mashvniashvili

GTU, MBA Student

Resume

In the article is overviewed the basics of international economical relations of the European Union with the “third countries” , and the gradually developed agricultural, energy and investment policies of the employers, the amount of investment fund realized by the EU in 2012-2013. Also, in these years there are discussed the realized amount of investment projects as for EU countries, CIS and other countries. Besides that, the dynamic and analysis of the inflow of the investments according to economical sectors in the country are given in this work and also the fundamental aspects of EU’s „neighborhood“ on the investment policy.